

OS DIABRECO

↓ Alberto Álvarez Peña

Hai personaxes da mitoloxía asturiana ben conocidos pral máis da xente: trasnos, renubreiros, encantadas... pero hai outros que nun tiveron tanta publicidá y qu'einda hai xente que pode cuntar muito d'ellos. Claro ta: se hai daquén que mande tempo en andar de llugar en llugar y de casa en casa pra recoyer esas tradicións. Úa d'esas personas é Alberto Álvarez Peña, que volve ás nosas páxinas pra falarnos d'us personaxes qu'a muitos yes han a ser desconocidos: os diabrecos.

El primeiro en citallos é Bernardo Avevedo y Huelves nel sou llibro Boal y su Concejo (1898) y diz "Los Diabrecos son también seres invisibles que se ponen al servicio de algún desalmado, de ordinario buen mozo, travieso y desabogado, para la perdición de incautas doncellas". Despóis de muito andar, atopamos a descripción d'esos diabrecos en Sarandías (Bual):

"Había us que chamaban diabrecos que falaban y roñaban entre ellos, tían a figura dos llimacos, taban nã veira dos camiños roñando; condo vían dalgo que nun yes gustaba ou pasaba daquén, falaban y descubrían os defeutos dos demás. Úa muyer de Casa Roque tía os diabrecos núa cazola de barro, había úa cuadría de lladróis qu'andaban arroubando pollas casas y taban en combinación cua muyer, porque llevaba os diabrecos pr'axudaryes a entrar nas casas pr'arroubar, os diabrecos roñaban ellos entre si. A muyer aquela púxose algo mal da cabeza, púxose á porta del igrlesia y descubriu a banda dos lladróis dicindo: 'Ah, ¿veis ei, eh fulano?, ¿acórdaste das patadas que me diche por nun llevar os diabrecos condo ibamos roubar a tal ou cual sito?'. Un dos lladróis era de Ca Minagón" (cuntao por Raúl González, 68 anos, Sarandías, 25-10-1997).

Nos llibros veyos de San Ciprián atópase el xeito de ferse cos diablillos: hai que matar un gato mouro sin nengún pelo gris ou branco, despóis sacarye os oyo y metellos dentro de dous ovos de pita moura, mirando de que cada oyo quede ben apartao en cada ovo. Despóis hai que metellos escondidos dentro d'úa pila de cuito de caballo que se ten que manter sempre caliente. Hai qu'ir todos os días a invocar al Diabro y al mes han a nacer os diablillos, qu'han a ter a figura d'un llargato pequeno. Hai que metellos dentro d'un canuto de marfil ou de boxe y hai que ceballos con llimaduras y virutas de ferro ou aceiro. Abonda con pidiryes cuartos pra que volen nellos. El única condición é qu'esos cuartos nun s'usen pra llimosnas porque é dieiro dao pol diabro. Un método aparecido atopámolo en Portugal nel *Antigo Livro de Sao Cipriano o gigante e verdadeiro capa de aço*. Este tipo de llibros de "Mágica Negra" foi mui popular pra fer pautos col demo y esconxurar guardiáis de tesouros, chegándose a usar tamén en Brasil y a ferse edicións propias.

Ben se pode pensar que todo esto teña daqué que ver cos diabrecos, que tamén atopamos en conceyos vecíos como Cuaña: "Os diabrecos dicían qu'entran

nas casas y rompían as concas. Tíalos metidos nun aguyeiro úa muyer que chamaban Segunda. Ella sabía ben d'estas cousas. Falaban d'un home qu'iba segar a Castilla y ganaba mui pouco, sempre quedaba atrás. Un día deuye úa xitana os diabrecos y afuracóu él el mango da foucía y guardóulo allí. Deixábalos polla terra pra que segaran y trabayaran pra él. Dicían que ye arroubaran a foucía a aquel home" (cuntao por Enedina Prieto, 62 anos, nacida nel Cortín, Vilanova d'Ozcos, anque a madre foi das Mestas, Cuaña, unde tamén casóu y vive Enedina. 28-1-1999).

Tamén pinta interesante el aparición d'us nanos que sirven a un amo nun conto tradicional recoyido nel mesmo conceyo de Cuaña: "Había un matrimonio que tía muitos fiyos y el home foi vender úa becerra pa sacar cuartos pa mantellos, porque eran mui probes, foi pol pico d'un monte y saltúye un señor que ye dixo: 'Véndeme usté a vaca?', '¿Qué me dá por ella', y sacóu úa botella de debaxo da capa. '¿Cómo ye vou a dar a becerra por úa botella?'. Pero el home díxoye que nun sabía el que tía a botella dentro y insistiu. Tanto porfióu que vendéu a becerra. Díxoye 'Nun diga usté nada condo volta á casa d'esto que ye dou'. El home mandóu a os fiyos a llimpar a sala da casa y al abrir a botella salían dous nanos que ye servían con bandexas de prata. Dábanye todo el que quixera. El caso é que medróu y un sobreteniente que vivía por allí perguntóuye cómo fixera. El home cuntóulo todo y cambióu a botella pola posesión que tía el sobreteniente. Pero pasóu el tempo y volvéu quedar sin nada, tuvo que volver vender úa becerra pa manter os fiyos. Volvéu atopar el home aquel y cuntóuye el que pasara. Deuye entonces outra botella pa que ya dera al sobreteniente. En chegando á casa del sobreteniente díxoye que tía outra botella. En conto abríu, saliron dous xigantes qu'anduveron a chicotazos con él y el home aproveitóu pa coyer a súa botella y marchóu" (Cuntao por Federico Álvarez Pérez, 91 anos, Ortigueira, 28-6-1999).

Diabrecos ou diablecos atópanse mencionaos nel Valedor (Ayande) ou nel Valle de Cuaya (Grau). Xa a empezos de siglo Rogelio Jové y Bravo falaba d'us duendes familiares que trabayaban d'emparzao pr'axudar nos llabores da xente. En Unión y nel Cantiquín (Mieres) son os *diablicos*, que coyéndolos cedo, al ser día, acaban fendo os trabayos del caseirío, tal como recoye Gausón Fernández Gutiérrez nel trabayo "Lliendes tradicionales del conceyu Mieres" (1988).